Kon. Bat. Gen.
XLV
514

TEKST

VAN DE

WAJANG - ORANG - VOORSTELLING

Aangeboden door

HET HOOFD
VAN HET PAKOE-ALAMSCHE VORSTENHUIS

bij gelegenheid van het bezoek van

H. H. M. M. DEN KONING
EN
KONINGIN VAN SIAM

AAN DE

KADIPATEN PAKOE-ALAM

Buning-Djokja 25612

OPCARD 10

XLV 514

TEKST

VAN DE

WAJANG - ORANG - VOORSTELLING

Aangeboden door

HET HOOFD
VAN HET PAKOE-ALAMSCHE VORSTENHUIS

bij gelegenheid van het bezoek van

H. H. M. M. DEN KONING
EN
KONINGIN VAN SIAM

AAN DE

KADIPATEN PAKOE-ALAM

op ~~9~~ 10 September 1929.

0010-6931796
0212549852

B
KON. BAT. GENOOTSCHAP VAN K. EN W.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

CARD 10

PERPUSTAKAAN NASIONAL

TEKST.

1e BEDRIJF.

Praboe Soejoedono, Koning van Ngastino, komt uit zijn vorstelijke vertrekken en neemt plaats op zijn troon, waaromheen zijn neef Praboe Bolodewo, koning van Madoero, Adipati Karno, zijn zoons en verder de Rijksgrooten, waaronder de Raadsheer Pandito Doerno en Patih Sengkoeni zich hebben geschaard.

Hij maakt aan de aanwezigen zijn voornemen bekend om zijn neef Praboe Joedistiro, Koning van Ngamarto, wiens zoon, Pontjowolo juist met Dewi Pregiwati, een dochter van Ardjoeno, in het huwelijk is getreden, een bezoek te brengen. Maar zijn lievelingszoon, Raden Sarodjokoesoemo, valt hem in de rede en geeft zijn wensch, waarmee hij zijn vorstelijken vader reeds meermalen lastig gevallen heeft, te kennen om dezelfde Dewi Pregiwati tot gemalin te willen hebben, en verzoekt zijn vader het daarheen te willen leiden, dat Pregiwati van Pontjowolo ' ordt gescheiden om daarna met hem te trouwen. Noch zijn eigen vader, noch de aanwezige Rijksgrooten vermogen hem van dezen onredelijken wensch te doen afzien. Hij drijft zijn koppigheid zelfs zoover, dat hij verklaart wel zelf zijn hartewensch te zullen weten te vervullen, indien zijn familieleden zich daartoe niet in staat voelen. Zoo'n brutalen toon kan Praboe Soejoedono zelfs niet van zijn lievelingszoon aanhooren, waarom hij dezen dan ook beveelt het Rijk te verlaten. Gewend om in zijn geringsten wensch te worden voorkomen, verlaat Sarodjokoesoemo het Rijk van zijn vader zonder de minste spijt of wroeging.

Het is echter Soejoedono's bedoeling niet geweest om zijn zoon geheel aan zijn lot over te laten. Hij geeft daarom bevelen om hem te achterhalen en hem desnoods met geweld terug te brengen, waarna hij zich in zijn Kraton terugtrekt.

Praboe Bolodewo en Adipati Karno treffen met den Rijks-

grooten maatregelen om 's Konings bevelen uit te voeren, waarbij besloten wordt, dat Bolodewo met een honderdtal manschappen naar den grens van het Rijk Ngamarto zal vertrekken om Sarodjokoesoemo daar den toegang te versperren. Mocht deze hem echter voor zijn, dan weet hij zoo goed als zeker, dat er gevochten moet worden. Adipati Karno zal met eenige krijgers den jongen Koningszoon zien te achterhalen en hem zien terug te brengen.

Intusschen is Sarodjokoesoemo al meer en meer van de bewoonde streken afgedwaald en bevindt zich nu in een bosch, waar hij nimmer te voren is geweest. Maar het geluk schijnt Adipati Karno bij zijn nasporingen te dienen. Hij heeft het spoor van Sarodjokoesoemo gevonden, en moet volgens menschelijke berekening niet ver meer van hem zijn. Weldra komt het tusschen zijn krijgers en Sarodjokoesoemo tot een ontmoeting. De krijgers probeeren hem te bewegen vrijwillig naar huis terug te keeren, maar toen Sarodjokoesoemo pertinent weigert, gaan zij er toe over om hem, zonder hem leed te doen, te vangen. Sarodjokoesoemo slaat echter zoo verwoed om zich heen om zijn vijanden van het lijf te houden, dat de krijgers tenslotte het moeten afleggen. Nu zal Adipati Karno zelf den vorstentelg onder handen nemen. De laatste weet echter al lang wat Karno van hem wil, en opent al dadelijk den strijd. Karno bepaalt zich tot de verdediging, ook wanneer Sarodjokoesoemo zijn kris trekt. Als dit noodeloos gevecht hem tenslotte verveelt, trekt ook hij, om Sarodjokoesoemo vrees aan te jagen en tot gehoorzaamheid te dwingen, zijn kris. Dit heeft evenwel een verkeerde uitwerking. Sarodjokoesoemo, die deze bedrijging verkeerd uitlegt en inziende, dat een strijd met de kris tegen Adipati Karno, zijn meerdere in de schermkunst, gelijk staat aan moedwillig den dood zoeken, neemt haastig de vlucht. Te laat ziet hij den gapenden afgrond, die zich voor zijn voeten uitstrekt, en schiet in de diepte weg. Een oogenblik staat Adipati Karno versteld van hetgeen voor zijn oogen zich heeft afgespeeld, maar meenende, dat het met Sarodjokoesoemo voor altijd is gedaan en er toch niets meer aan te helpen is, trekt hij met zijn mannen verder om zich bij Bolodewo te voegen en hem verslag uit te brengen van hetgeen gebeurd is.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

OpCARD 10

2e BEDRIJF.

Betari Doergo, de godin, die al wat kwaad en slecht is onder haar bescherming neemt, wier Rijk Pasetran Gondomajit, d'n ook uitsluitend door demonen wordt bevolkt, roept haar volgelingen bij zich om hen te gelasten een menschelijk wezen op te zoeken, dat volgens haar intuitief gevoel zich in haar rijk moet bevinden. Een menschelijk wezen hoort in haar Rijk niet thuis, daarom moet het er uit gedreven worden, tenzij het booze plannen in zijn hart draagt. Haar volgelingen begeven zich dadelijk op weg en het blijkt, dat het voorgevoel van Betari Doergo haar niet bedrogen heeft. Haar volgelingen hoeven dan ook niet lang te zoeken, als zij Sarodjokoesoemo, die door dicht struikgewas van een doodelijken val is gered, en later al dieper en dieper in den afgrond is afgezakt, in droef gepeins zien zitten. In dezen neteligen toestand, geheel van eenige gemeenschap met de menschelijke wereld verstoken, is de dood hem even lief als zijn vurigsten wensch. Het is hem daarom ook onverschillig, wat de volgelingen van Betari Doergo met hem willen doen, die intusschen naderbij gekomen zijn en hem door monsterachtige en akelige verschijningen pogen angst en vrees aan te jagen om hem zoodoende deze streken te doen verlaten. Maar als Sarodjokoesoemo niet om deze dreigementen geeft, wekt dit den toorn van Djoromeo, de aanvoerder, op, die hem beetpakt, en telkens tegen den grond smijt en hem eindelijk in de lucht slingert. Sarodjokoesoemo laat dat alles lijdelijk toe en valt dan niet ver van Betari Doergo zelf op den grond. Ook dan blijft hij wezenloos zitten. De godin, die intusschen naderbij gekomen is, vraagt hem wat hij hier komt doen. Sarodjokoesoemo vertelt haar wat hem is overkomen. Betari Doergo acht het haar plicht hem te beschermen en te helpen. Zij geeft hem de kracht om een ander met den slaap te bevangen en om door het luchtruim voort te bewegen. Verder belooft de godin hem in den minst korten tijd naar zijn oom Praboe Bogodento te brengen, die hem zeker in zijn streven helpen zal, aangezien hij met den Koning van Ngamarto en diens broeders ook niet op zeer vriendschappelijken voet staat. Daarop maakt de godin hem zoo licht als een veer en laat hem door den wind meevoeren.

3e BEDRIJF.

Praboe Bogodento, Koning van Malowopati, en een oom van Sarodjokoesoemo, zit juist met zijn Rijksgrooten te praten over het huwelijk van Pontjowolo, als Sarodjokoesoemo uit de lucht bewusteloos voor hem neervalt. Eerst schrikken alle aanwezigen, en meenende, dat ze te doen hebben met een plotselingen, vijandelijken inval, schieten allen naar den gevallene toe en houden hem vast. Maar als het blijkt, dat dit niet het geval is, en de gevallene buiten kennis is, trachten zij hem weer bij te brengen, wat hun ook gelukt. Als Sarodjokoesoemo van zijn schrik bekomen is, vraagt Praboe Bogodento, die zijn neef niet kent, wie hij eigenlijk is, en hoe hij zoo plotseling uit de lucht is komen vallen. Sarodjokoesoemo vertelt dan zijn verhaal van af zijn verbanning van het Rijk Ngastino tot aan zijn val voor 's Konings voeten. En nu wil hij zijn oorspronkelijk plan uitvoeren. Praboe Bogodento, die nu een aanleiding vindt om het Rijk Ngamarto den oorlog te verklaren, belooft hem hulp te verleenen en geeft zelfs zijn eigen broeder en eenige van zijn beste strijders mee. Hij zelf, die de kunst verstaat zich door het luchtruim voort te bewegen, verheft zich in de lucht, en zal zijn neef van bovenuit voor eventueele vijandelijke aanvallen beschermen.

(Tusschenbedrijf).

Terwijl dit alles plaats vindt, bevindt zich Raden Ongkowidjojo in het bosch op weg naar het rijk Ngamarto om het huwelijk van zijn neef Pontjowolo bij te wonen. Hij komt van zijn grootvader, die hoog in de bergen een kluizenaarsleven leidt. Tot gezelschap heeft hij bij zich Petroek, Gareng, Semar en Bagong, vier mismaakte menschen, doch die een zeer beproefden trouw aan den dag leggen, en een onuitputtelijken bron van levenslust en vroolijkheid schijnen te bezitten. Onderweg wordt Ongkowidjojo door een van de manschappen van Betari Doergo, die in dit opzicht ook Sarodjokoesoemo wil steunen, aangevallen, doch hij blijkt, hoewel tenger van lichaamsbouw, toch de sterkste te zijn. Nadat hij zijn vijand verslagen heeft, trekt hij wederom verder.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

4e BEDRIJF.

Raden Gatoetkotjo, die niet lang geleden met Dewi Pregiwo, een volle zuster van Dewi Pregiwati is getrouwd, brengt zijn dagen in genoegelijk samenzijn met zijn jonge vrouw door. Hij bezingt haar schoonheid en gratie, terwijl hij haar telkens in zijn armen probeert te vangen, maar stoeierig weert zij hem af. Eindelijk weet Gatoetkotjo haar toch te verschalken, waarna hij haar tegenover zich laat plaats nemen. Nadat hij haar voor de zooveelste maal zijn liefde betuigt, vleit hij haar hoofd op zijn schoot en slaapt tenslotte zoo in. In die houding vindt Sarodjokoesoemo Gatotkotjo, op wien hij zich nu wil wreken, wat hij gemakkelijk denkt te kunnen doen, nu hij toegerust is met de macht, die hij van Betari Doergo heeft gekregen. Zich wreken voor den smaad hem aangedaan toen hij, Gatoetkotjo, het zoo wist aan te leggen dat het reeds besliste huwelijk tusschen Sarodjokoesoemo en Dewi Pregiwo niet door ging, en Gatoetkotjo zelf Pregiwo tot vrouw kreeg. Trouwens dit had Gatoetkotjo niet veel moeite gekost, omdat Pregiwo in haar hart niemand anders liefhad dan Gatoetkotjo.

Het gelukt hem nu Gatoetkotjo in slaap te brengen. Een groote en schandelijke smaad moet hem aankleven. Sarodjokoesoemo zal zijn kris wegnemen om daarmee straks Pontjowolo om het leven te brengen, en de kris bij het lijk achter te laten. Zoo zal Gatoetkotjo van moord op zijn eigen neef worden beschuldigd, terwijl Sarodjokoesoemo naar de hand kan dingen van Pregiwati, die door den dood van haar man dan weer vrij is. Maar de kris, die den drager door een bovennatuurlijke kracht in den slaap verdedigt, doet Sarodjokoesoemo bewusteloos op den grond neer vallen, telkens wanneer hij er de hand naar uitsteekt. Eindelijk weet hij ook deze kracht te bezweren en de kris weg te halen. Maar Pregiwo, die niet onder den invloed van den kunstmatigen slaap is gebracht, wordt wakker, te laat evenwel om duidelijk te kunnen onderkennen, wie zoo sluipend achter haar man weggaat. Als zij opstaat om te onderzoeken, wat of die man daar eigenlijk toch heeft uitgevoerd, bemerkt zij dat de kris van haar echtgenoot weg is. Slechts de schede is er overgebleven. Dadelijk zenuwachtig en radeloos, als meestal vrouwen bij dergelijke gevallen zijn, stort zij zich na

vergeefsche pogingen om haar man wakker te krijgen op hem neer en verbergt haar gezicht schreiend in zijn schoot. Met de verdwijning van Sarodjokoesoemo verliest ook de over Gatoetkotjo gebrachte slaap zijn kracht en de laatste ontwaakt. Op de verwonderde vraag van Gatoetkotjo, waarom Pregiwo zoo schreit, vertelt zij wat zij gezien heeft, en beiden gaan naar Ardjoeno, aan wien de kris feitelijk toebehoort, om te vertellen wat hun overkomen is.

Sarodjokoesoemo begeeft zich nu naar de vertrekken van Pontjowolo.

5e BEDRIJF.

Pregiwati en Pontjowolo bevinden zich in hunne vertrekken. Pregiwati, die nog veel te jong is voor het huwelijk, begrijpt niets van de aanhaligheid van haar echtgenoot, en nijdig weert zij iedere toenadering van zijn kant. Daar komt Sarodjokoesoemo aan. Dit tooneel ziende, kookt het in hem van jaloezie, noemt Pontjowolo een dief en vrouwenroover en daagt hem uit tot een tweegevecht; Pontjowolo, die niet laf is uitgevallen, snelt de kamer uit om den opschepper eens af te leeren, maar bij den deur wordt hem geniepig een stoot met een kris toegebracht, waardoor hij doodelijk op den grond neervalt. Door medelijden bewogen snelt Pregiwati naar haar vermoorden echtgenoot, en schreit heete tranen. Daarop snelt zij naar haren schoonvader toe om te vertellen, wat er voorgevallen is. Zij vindt Praboe Joedistiro in gezelschap van Praboe Batoro Kresno en zijn broers, Raden Werkoedoro, Ardjoeno, Nakoelo en Sadewo en verder zijn neven. Bij het hooren van den dood van Raden Pontjowolo staan zij allen op en snellen den Kraton binnen om den vermoorde te helpen. Op de plaats van het onheil heerscht er niet weinig verwarring. Toch weet Praboe Batoro Kresno den vermoorde, door middel van de levenwekkende bloem weder in het leven terug te roepen. Nauwelijks is dit gebeurd, of Gatoetkotjo en Pregiwo komen aan om te vertellen wat hem is overkomen. Gatoetkotjo heeft namelijk zijn kris verloren. Bij onderzoek is echter gebleken, dat de kris, waarmee Pontjowolo is vermoord, bij Gatoetkotjo heeft moeten zijn, de kris hem afgestaan door Ardjoeno om bij het huwelijk te dragen. De

PERPUSTAKAAN NASIONAL

schijn is nu tegen Gatoetkotjo en hij wordt beschuldigd van moord.

Werkoedoro, geen smet kunnende dulden op den naam van zijn familie sleurt zonder verder onderzoek zijn zoon Gatoetkotjo den Kraton uit om hem om het leven te brengen. Gatoetkotjo, vertrouwend, dat zijn onschuld wel zal blijken, laat zich de slechte bejegening van zijn vader gelaten toe. Batoro Kresno en Sentyaki snellen hem achterna om den onbezonnen Werkoedoro tot rede te brengen. Een oogenblik luistert Werkoedoro naar de woorden van Kresno, maar nadat Gatoetkotjo de straf is opgelegd om den dief en moordenaar op te sporen, waarmee hij zijn onschuld alleen kan bewijzen, voelt Werkoedoro zijn woede weer opkomen en hij gelast zijn andere twee zoons hun broer toch om het leven te brengen. Kresno roept nu zijn halfbroeder Raden Sentyaki tot zich en gelast hem om dezen onbezonnen moord te voorkomen.

Alle drie vinden Gatoetkotjo op weg om den moordenaar op te sporen. Pregiwo, die niet achter kan blijven, is bij hem. Op de vraag, wat zij willen en of zij uit eigen beweging dan wel op last van hun vader zijn gekomen antwoordt Ontoseno: „Ik heb een opdracht van vader te volbrengen, om voor deze kris, die ik hier in mijn hand heb, een schede te zoeken. En wee mij, als ik de bewuste schede niet vind, dan wil vader mij niet als zoon erkennen. Nu vraag ik je om hulp, broeder, misschien kun je me daarin een aanwijzing geven, waar ik de bewuste schede kan vinden".

Op het hooren van deze woorden treedt Gatoetkotjo op zijn jongere broeder toe, legt zijn hand op diens schouder, en zegt: „Ontoseno, mijn eigen beminde broeder. Wat vader je opgedragen heeft, moet je uitvoeren, hoe vreemd die opdracht ook moge klinken. Anders ben je vaders zoon niet. De eenige aanwijzing, die ik je geven kan is het volgende: de schede, die je zoekt, ligt in mijn lichaam verborgen; het is mijn hart. Doe thans je plicht, geliefde broeder. Het is vaders wil. Ik ben bereid te sterven".

De jongste broer Ontoseno vat nu de hand van Gatoetkotjo aan om zijn plicht te doen, maar hij kan er niet toe komen deze pijnlijke opdracht van zijn vader te volvoeren. Telkens als hij

PERPUSTAKAAN NASIONAL

op het punt staat om toe te stoten, laat hij zijn wapen weer zakken. Eindelijk indachtig, dat de smet op zijn familie slechts door deze voor hem zoo pijnlijke executie, wordt weggenomen, sluit hij zijn oogen en wil toestooten, als Pregiwo zich plotseling op de borst van Gatoetkotjo werpt, om de krisstoot met haar lichaam op te vangen. Als hij, aan wien haar leven zoo innig verbonden is, sterven moet, kan zij niet achterblijven. Gelukkig heeft ook Sentyaki de beweging van Ontoseno tijdig opgemerkt en diens hand nog juist bijtijds weten te grijpen, waardoor Gatoetkotjo en Pregiwo worden gered.

Nadat Sentyaki, die niet gelooven kan, dat Gatoetkotjo tot de daad, waarvan hij beschuldigd wordt, in staat kan zijn, Ontoseno tot rede heeft gebracht, stelt hij de beide broers van Gatoetkotjo voor om deze nog een kans te geven. Laat hem nu den dief gaan zoeken. Blijkt het straks, dat hij slechts in schijn den dief zoekt en zich uit de voeten maakt, dan zijn Sentyaki, Ontoredjo en Ontoseno daar om hem af te maken.

Nu verwijderen zich Sentyaki, Ontoredjo en Ontoseno, maar blijven Gatoetkotjo in het oog houden.

Pregiwo, die Gatoetkotjo overal volgt, klaagt nu over vermoeidheid en door verdriet en de laatste droevige emoties overmand valt zij bewusteloos neer. Gatoetkotjo gaat nu van haar weg om te zien of hij hier of daar een beek kan ontdekken. Gedurende zijn afwezigheid maakt Sarodjokoesoemo, die hoog in de lucht de gebeurtenissen heeft gevolgd, van de gelegenheid gebruik om Pregiwo over te halen met hem naar Ngastino te gaan. Als zij weigert gebruikt Sarodjokoesoemo geweld en volgt haar overal, waar zij ook heen vlucht. Gatoetkotjo terugkomende vindt zijn vrouw niet meer op zijn plaats, waar hij haar achtergelaten heeft en verheft zich daarna in de lucht. Hij ziet Sarodjokoesoemo zijn vrouw achtervolgen, schiet naar beneden op Sarodjokoesoemo, maar Bogodento, die steeds over Sarodjokoesoemo waakt, schiet ook op Gatoetkotjo toe, terwijl Sarodjokoesoemo weet te ontsnappen om verder Pregiwo te achtervolgen. Tusschen Gatoetkotjo en Bogodento ontstaat een gevecht, waarbij de eerste het moet afleggen. Nu mengen zich ook Sentyaki, Ontoredjo en Ontoseno in het gevecht. Ook de mannen van Betari Doergo, die in opdracht van hun meesteres over Sarodjokoesoemo moeten waken, vallen de partij van

BIBLIOTHEEK VAN HET KON. BAT. GENOOTSCHAP VAN K. EN W.

Gatoetkotjo aan. Tegen alle andere schijnt de partij van Gatoetkotjo de sterkste te zijn. Alleen de macht van Bogodento kunnen zij moeilijk breken. Een pijl door Ongkowidjojo afgeschoten en die Bogodento ter aarde doet neerstorten brengt eenige rust in den strijd. Maar Bogodento staat weder op en haalt het gevaarlijkste wapen te voorschijn, een speer, die in zijn handen wel het heele rijk Ngamarto kan verdelgen.

Werkoedoro, die thans op het tooneel van den strijd verschijnt, bindt den strijd met Bogodento aan.

De goden hebben het echter anders beschikt, Betoro Narodo komt nu bij de vechtenden en deelt hun mede, dat de oppergod, Betoro Goeroe hem heeft gelast den strijd te doen staken, omdat voor hen een roemrijker strijd is weggelegd. Daarop begeeft Bogodento zich huiswaarts.

Gatoetkotjo kan nu rustig den moordenaar van zijn zwager achterna zetten en het valt hem ook niet moeilijk dezen te vatten. Maar als Gatoetkotjo, na een verwoed gevecht, den sluipmoordenaar en verrader, n.l. Raden Sarodjokoesoemo in zijn macht heeft en op het punt staat uit woede en wraakzucht hem met de kris den doodelijken steek toe te brengen, snellen zijn twee broers, Sentyaki en Ongkowidjojo toe om deze onbezonnen daad te voorkomen. Gatoetkotjo laat zich door Sentyaki overreden om den gevangene levend en geboeid aan zijn vorst, Praboe Joedistiro, over te leveren. Onderweg ontmoeten de overwinnaars Praboe Bolodewo. Deze, door een huwelijksband, steeds de partij der Koerawa's kiezende, kan het niet aanzien, dat de kroonprins van Ngastino zulk een vernedering moet ondergaan en eischt den jongeren Pendawa's de vrijlating van Sarodjokoesoemo. Dit verzoek wordt hem geweigerd en er ontstaat een gevecht tusschen Bolodewo en Sentyaki. Ondertusschen brengen de anderen den overwonneling voor den vost van Ngamarto.

Als deze met Praboe Kresno en Werkoedoro aan het overwegen is, welke straf den schuldige opgelegd zal worden, verschijnt plotseling Bolodewo, gevolgd door Patih Sengkoeni en Pandito Doerno op het tooneel, welke laatste persoon, als zijnde de leermeester der Pendawa's, van Joedistiro weet te verkrijgen, dat Sarodjokoesoemo weer op vrije voeten wordt gesteld.

»— E i n d e. —«

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL

QPCARD 10

OPCARD 10

OPCARD 10